

Percepcija roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju

Mišljenović, Milica

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Dental Medicine and Health Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:243:003854>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Dental Medicine and Health Osijek
Repository](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO
OSIJEK**

Sveučilišni diplomski studij Sestrinstvo

Milica Mišljenović

**PERCEPCIJA RODITELJA O
DISKRIMINACIJI DJECE S
TEŠKOĆAMA U RAZVOJU**

Diplomski rad

Osijek, 2024.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO
OSIJEK**

Sveučilišni diplomski studij Sestrinstvo

Milica Mišljenović

**PERCEPCIJA RODITELJA O
DISKRIMINACIJI DJECE S
TEŠKOĆAMA U RAZVOJU**

Diplomski rad

Osijek, 2024.

Rad je ostvaren u osnovnoj školi Josip Matoš u Vukovaru i u Udruzi za osobe s intelektualnim teškoćama „Golubica" Vukovar.

Mentor rada: doc. dr. sc. Ivana Škrlec

Rad sadrži: 45 listova, 17 tablica i 3 slike.

Lektor hrvatskog jezika: dr.sc. Ana-Marija Zulić, prof.

Lektor engleskog jezika: Ivan Kordić, prof.

Znanstveno područje: Biomedicina i zdravstvo

Znanstveno polje: Javno zdravstvo i zdravstvena zaštita

Znanstvena grana: Javno zdravstvo

Predgovor

Zahvaljujem se Fakultetu za dentalnu medicinu i zdravstvo na pruženoj edukaciji, kao i svojoj mentorici doc. dr. sc. Ivani Škrlec koja je pratila proces provođenja istraživanja i pisanja rada te je svojim prijedlozima uvelike doprinijela poboljšanju njegove kvalitete. Isto tako, zahvaljujem se svojim roditeljima i prijateljima na podršci pruženoj tijekom studiranja.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Teškoće u razvoju kod djece	2
1.2. Uzroci teškoća u razvoju	3
1.3. Epidemiologija	4
1.4. Diskriminacija	4
1.5. Izazovi s kojima se suočavaju roditelji	5
2. CILJ ISTRAŽIVANJA	6
3. ISPITANICI I METODE	7
3.1. Ustroj studije	7
3.2. Ispitanici	7
3.3. Metode.....	7
3.4. Statističke metode	7
4. REZULTATI.....	8
4.1. Razlike u percepciji o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na spol staratelja	12
4.2. Razlike u percepciji o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na dob staratelja	17
4.3. Razlike u percepciji staratelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na obrazovanje staratelja.....	21
5. RASPRAVA.....	28
6. ZAKLJUČAK	34
7. SAŽETAK.....	35
8. SUMMARY	36
9. LITERATURA.....	37
10. ŽIVOTOPIS	40

1. UVOD

Rano djetinjstvo je razdoblje velikih mogućnosti za optimalni rast i razvoj mozga, ali to je ujedno razdoblje u kojemu su djeca najranjivija. Razdoblje razvoja obuhvaća jezično, kognitivno, motoričko i socio-emocionalno područje. U prvim godinama razvoj navedenih područja odvija se vrlo brzo. Isto tako, područja razvoja se ne razvijaju izolirano, već međusobno utječu jedno na drugo, posebice u razdoblju kada dijete uči postati neovisnije (1). Na primjer, kako dijete uči vidjeti, ono će sve više posezati za predmetima i time razvijati motoriku i koordinaciju. Biološki, psihosocijalni i okolišni čimbenici također presudno utječu na strukturu i funkcioniranje mozga te na njegov razvoj. Primjerice, dijete komunicira sa svojim skrbnicima te neprestano istražuje svoju okolinu i na taj način se razvija na psihosocijalnoj razini. Nadalje, vremensko razdoblje u kojemu se mozak intenzivno razvija je kratko te ga je potrebno stimulirati jer se u protivnom može spriječiti optimalan razvoj mozga koji posljedično utječe na cjeloživotno blagostanje (1). Poteškoće u razvoju su poremećaji živčanog sustava koji se manifestiraju tijekom dojenačkog doba ili ranog djetinjstva kao kašnjenje u razvoju ili kao ograničenja određenih funkcija u jednoj ili više domena. Ograničenja mogu uključivati kogniciju, motoriku, vid, sluh, govor i ponašanje. Zbog svoje varijabilne prirode, opsega i vremena razvoja poremećaja u živčanom sustavu, njihova klinička manifestacija jako varira od jedne osobe do druge, kako u ozbiljnosti tako i u relativnom učinku na različita područja funkcioniranja. Poteškoće nastale razvojem djece rezultiraju značajnim ograničenjima u mnogim životnim aktivnostima, kao što je sposobnost brige o sebi, izražavanje, učenje, socijalna interakcija i slično (2).

Percepcija invaliditeta važan je konstrukt koji utječe ne samo na dobrobit osoba s invaliditetom već i na moralni kompas društva. Negativni stavovi prema invaliditetu onesposobljavaju osobe s invaliditetom dovode do njihove socijalne isključenosti i izolacije. Nasuprot tome, zdravo društvo potiče pozitivne stavove prema osobama s invaliditetom i promiče društvenu uključenost (3). Konvencija o pravima osoba s invaliditetom definira život s invaliditetom kao dugotrajno fizičko, mentalno, intelektualno ili osjetilno oštećenje koje sprječava sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Djeca i adolescenti s teškoćama u razvoju vrlo su raznolika skupina sa širokim rasponom životnih iskustava. Žive u svakoj zajednici, rađaju se ili stječu izražena oštećenja koja, u odnosu na okolinu, dovode do funkcionalnih poteškoća (4). Nažalost, čak i u današnje vrijeme, mnogi se smatraju uzrokom sramote za svoje obitelji,

prokletstvom i nesrećom za svoju zajednicu. Životi djece s teškoćama u razvoju mogu biti okruženi stigmom, diskriminacijom, kulturnim predrasudama, lošim percepcijama i nevidljivošću od strane društva. Osim toga, djeca s teškoćama u razvoju su u dramatično povećanom riziku od nasilja, zanemarivanja, zlostavljanja i iskorištavanja. Unatoč ograničenim podacima i istraživanjima dostupne studije otkrivaju alarmantnu prevalenciju nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju koja varira od veće ranjivosti prema fizičkom i emocionalnom nasilju, a u razdoblju puberteta postoji veći rizik za seksualno nasilje. Djeca i adolescenti s teškoćama u razvoju imaju 3 do 4 puta veću vjerojatnost da će doživjeti fizičko i seksualno nasilje, kao i zanemarivanje od strane druge djece (4).

Djeca s teškoćama u razvoju zbog straha ili kao posljedica nedostatka informacija, mogu se osjećati prisiljena prikriti svoju patnju, bojati se stigmatizacije, uznemiravanja ili odmazde i možda se neće moći žaliti ili prijaviti incident nasilja koji trpe jer nerijetko vjeruju kako bi mogli izgubiti podršku svojih skrbnika, kao i pažnju i ljubav pojedinaca o kojima ovise (4). Prema podacima dostupnima na stranicama Ujedinjenih naroda (UN-a) slučajevi nasilja koje prijavljuju djeca s teškoćama u razvoju uglavnom se odbacuju jer su njihovi skrbnici često nepripremljeni i loše educirani da razmotre pritužbe i da ih učinkovito uzmu u obzir. Prevladava mišljenje da djeca s teškoćama u razvoju nisu u stanju jasno ispričati svoje priče i da ih je lako zbuniti. U mnogim zemljama zakonodavstvo ne priznaje svjedočenje djece s teškoćama u razvoju i zakon im ne dopušta da se potpišu u pravnim dokumentima ili da svjedoče pod prisegom. Postoji zavjera šutnje i raširena nekažnjivost oko ovakvih incidenata nasilja (4).

1.1. Teškoće u razvoju kod djece

Zbog raznih pravnih, društvenih, filozofskih, ali i povijesnih razloga, sam koncept „teškoća u razvoju“ je vrlo složen (5). Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji teškoće u razvoju definiraju se kao krovni pojam koji uključuje nedostatke koji osobe ograničavaju u sudjelovanju u određenim aktivnostima. Prema tome, teškoće u razvoju su kompleksan pojam jer utječu na interakciju osoba s društvom u kojemu žive te nisu samo zdravstveni pojam (6). Skraćeno se može reći kako su djeca s teškoćama u razvoju zapravo djeca s dugoročnim fiziološkim teškoćama koje utječu znatno na mogućnost djeteta da obavlja aktivnosti samozbrinjavanja poput kretanja, hranjenja i slično (7). Teškoćama u razvoju pripada cijeli niz stečenih i prirođenih oštećenja kao što je oštećenje govorne komunikacije, vida, sluha, raznih

intelektualnih teškoća, nemogućnost svladavanja društvenih vještina i otežano kretanje koje je posljedica oštećenja mozga. Općenito, djeca s teškoćama u razvoju su:

- djeca oštećenog sluha,
- djeca oštećenog vida,
- djeca s poremećajima u govoru,
- djeca s poremećajima u ponašanju,
- djeca s promjenama ličnosti (psihoza ili promjene uvjetovane organskim čimbenicima),
- djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima,
- djeca s motoričkim oštećenjima,
- djeca s poremećajima iz spektra autizma,
- djeca sa zdravstvenim teškoćama poput raznih kroničnih bolesti i neurološkim oštećenjima,
- djeca s višestrukim teškoćama u razvoju (8).

1.2. Uzroci teškoća u razvoju

Smatra se da je većina razvojnih poteškoća uzrokovana kombinacijom različitih čimbenika. Ti čimbenici uključuju genetiku, zdravlje roditelja, navike majke za vrijeme trudnoće (kao što je pušenje i pijenje), komplikacije tijekom poroda, infekcije koje majka može imati tijekom trudnoće i izloženost majke ili djeteta visokim razinama toksina iz okoliša poput olova i drugi. Najmanje 25 % gubitka sluha kod beba uzrokovano je infekcijama majke tijekom trudnoće kao što je infekcija citomegalovirusom (CMV). Neki od najčešćih poznatih uzroka intelektualnih poteškoća uključuju poremećaj fetalnog alkoholnog sindroma, genetska i kromosomska stanja kao što su Downov sindrom i fragilni X sindrom te određene infekcije tijekom trudnoće (9). Djeca koja imaju brata ili sestru s poremećajem iz spektra autizma imaju veći rizik da će također imati poremećaj iz spektra autizma. Mala porođajna težina, prijevremeni porod, višestruki porod i infekcije tijekom trudnoće povezani su s povećanim rizikom za mnoge razvojne poteškoće. Zatim, neliječena novorođenačka žutica (visoka razina bilirubina u krvi tijekom prvih nekoliko dana nakon rođenja) može uzrokovati vrstu oštećenja mozga poznatog kao kernikterus. Djeca s kernikterusom češće imaju cerebralnu paralizu, probleme sa sluhom i vidom te probleme sa zubima (9).

1.3. Epidemiologija

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo objavljenog 2023. godine, trenutno u Republici Hrvatskoj (RH) živi ukupno 657 791 osoba s invaliditetom. Od toga je 369 242 (56,1 %) osoba muškog spola a 288 549 (43,9 %) osoba ženskog spola. Navedeni podatci pokazuju kako je od ukupnog broja stanovništva RH 17 % osoba s invaliditetom. U dobnoj skupini 65+ godina je njih 47,6 %, u radno-aktivnoj dobi (20 - 64 godine) je njih 41,2 %, a 11,1 % osoba je mlađe životne dobi (od 0 pa do 19 godine života). Također, prema dostupnim podacima može se uočiti kako najveći broj osoba životne dobi od 0 do 19 godina ima oštećenja govorno-glasovne komunikacije, zatim višestruka oštećenja, potom oštećenja središnjeg živčanog sustava. Najmanji broj osoba navedene dobne skupine boluje od gluho-sljepoće (10).

1.4. Diskriminacija

Kao pojam, diskriminacija je od davnina poznata ljudskoj civilizaciji. Zakon o suzbijanju diskriminacije istu definira kao stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi boje kože, rase, etničke pripadnosti, jezika, spola, vjere, političkog ili nekog drugog uvjerenja, imovinskog stanja, obrazovanja, društvenog položaja, rodnog identiteta, spolne orijentacije, bračnog ili obiteljskog statusa, genetskog nasljeđa, invaliditeta i zdravstvenog stanja općenito (11). Diskriminacija temeljem invaliditeta podrazumijeva svako isključivanje, razlikovanje ili ograničavanje na osnovi invaliditeta, a koje pritom ima cilj poništiti temeljnu slobodu i prava svake osobe, te ih spriječiti da uživaju na svim područjima života (socijalno, ekonomsko, kulturno i slično). Osnovni su oblici diskriminacije neizravna i izravna diskriminacija, spolno uznemiravanje i uznemiravanje općenito, segregacija, viktimizacija, poticanje na diskriminaciju i propuštanje razumne prilagodbe te svi ostali oblici teže diskriminacije (12). Jedna od najgorih društvenih stigmi je još uvijek diskriminacija osoba s invaliditetom. Osobe s invaliditetom često se suočavaju s izazovima u uživanju ljudskih prava te su često među najmarginaliziranijima u svim društvima (13).

1.5. Izazovi s kojima se suočavaju roditelji

Odgaj djeteta s teškoćama u razvoju zahtjevan je i težak. Roditelji se mogu suočiti s raznim izazovima zbog invaliditeta svog djeteta. To može imati znatan psihološki učinak na život roditelja. Izazovi su uobičajeni za roditelje s djecom s teškoćama u razvoju. Susreću se s raznim izazovnim situacijama, poteškoćama, gubitkom i boli. Roditelji također imaju psihološki utjecaj na živote svoje djece. Kao rezultat odgoja djeteta s invaliditetom, roditelji te djece često osjećaju gubitak, grižnju savjesti i usamljenost. Jedan od glavnih izazova za roditelje djece s teškoćama u razvoju je novac jer obično ne primaju dovoljno pomoći od strane vlade ili drugih vanjskih organizacija (14). U studiji autora Ludlow i suradnika većina roditelja i skrbnika izjavila je da im je teško steći nove vještine ili pronaći i zadržati posao, a većina majki napustila je posao kako bi se mogla brinuti za svoju djecu (15). Roditelji mogu imati negativne emocionalne i psihološke posljedice kao rezultat stigmatiziranja svoje djece s invaliditetom. Prema tim istraživanjima, način na koji se ljudi odnose prema ljudima i njihovim obiteljima značajna je komponenta koja ljudima otežava sudjelovanje u društvenom životu. Stigmatizacija djece s teškoćama u razvoju među njihovim školskim kolegama može imati negativne emocionalne i psihičke učinke i na djecu i na njihove roditelje (14). Budući da teškoće obično utječu na djetetov rast, sposobnosti i aktivnosti, roditelji djece s teškoćama brinu se da će njihova djeca previše ovisiti o svojim roditeljima te braći i sestrama u obavljanju čak i osnovnih ljudskih potreba. Isto tako, roditelji s djecom s teškoćama u razvoju mogu doživjeti fizičku iscrpljenost i stres zbog zahtjevne skrbi koju pružaju svojoj djeci. Kako bi se brinuli za svoju djecu s teškoćama u razvoju, neki roditelji napuštaju posao. To ima negativan učinak na njihovu financijsku situaciju. Općenito, mnogi roditelji s djecom s teškoćama u razvoju prolaze kroz financijske poteškoće jer često ne mogu ponovno pronaći posao te zato što su troškovi liječenja i brige za dijete izuzetno skupi. Također su skloniji postati društveno izolirani jer se nerijetko prijatelji i članovi šire obitelji povuku kao odgovor na stanje njihove djece (14).

Diskriminacija može imati dugoročne posljedice na dječji razvoj, samopouzdanje i kvalitetu života. Borba protiv diskriminacije djece s teškoćama u razvoju zahtijeva integrirani pristup koji uključuje osvješćivanje, obrazovanje okoline, pravnu zaštitu te promjene u institucionalnim praksama. Ključno je raditi na stvaranju inkluzivnog društva koje pruža podršku i prilike za sve svoje članove, bez obzira na njihove različite sposobnosti ili teškoće u razvoju. Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju te analizirati odnos diskriminacije djece s teškoćama u razvoju s demografskim podacima ispitanika.

Specifični ciljevi su:

1. ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na spol roditelja;
2. ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na dobne skupine roditelja;
3. ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na razinu obrazovanja roditelja.

3. ISPITANICI I METODE

3.1. Ustroj studije

Istraživanje je provedeno kao presječno istraživanje (16).

3.2. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 70 roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju iz Osnovne škole Josip Matoš Vukovar i Udruge za osobe s intelektualnim oštećenjima „Golubica“ Vukovar. Istraživanje je odobreno od čelinka navedenih institucija te je provedeno u skladu sa smjernicama za sigurnost osoba koje sudjeluju u ovakvim istraživanjima uključujući Helsinšku deklaraciju.

3.3. Metode

Istraživanje je provedeno tijekom mjeseca travnja u Osnovnoj školi Josip Matoš Vukovar i Udruzi za osobe s intelektualnim oštećenjima „Golubica“ Vukovar putem anonimnog upitnika. Upitnik se sastojao od dvaju dijelova. Prvi je dio obuhvatio opće sociodemografske podatke roditelja/staratelja i djece. Drugi dio upitnika obuhvatio je pitanja koja su ispitala percepciju roditelja/staratelja o diskriminaciji djece.

3.4. Statističke metode

Numeričke varijable prikazane su kao srednja vrijednost i standardno raspršenje (SD) ili kao medijan i interkvartilni raspon (IQR), dok su kategorične varijable prikazane kao apsolutne i relativne vrijednosti. Za testiranje razlika između spolova i dobnih skupina roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju korišten je Mann-Whitney U test. Za testiranje razlika između tri skupine, kao što je razina obrazovanja roditelja/staratelja, korišten je Kruskal-Wallis test. GraphPad Prism (5.03, San Diego, CA, SAD) program korišten je za izradu slika. Statistička značajnost P postavljena je na 0,05 te je SPSS statistički program korišten za sve analize (26.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD).

4. REZULTATI

U istraživanju je sudjelovalo 70 roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju od kojih je 58 (82,9 %) majki, dok po jedan posvojitelj i jedan brat brinu o djetetu s poteškoćama u razvoju. Najviše je roditelja u braku (64,3 %) te onih koji nisu zaposleni (45,7 %), dok samo troje roditelja ima status roditelja njegovatelja (4,3 %) (Tablica 1).

Tablica 1. Opći i demografski podaci ispitanika (N = 70)

Varijabla	Aritmetička sredina	Standardno raspršenje
Dob ispitanika (godine)	47	11,19
Srodstvo ispitanika	N	Postotak
Otac	9	12,9
Majka	58	82,9
Staratelj	1	1,4
Drugo	2	2,9
Spol		
Muško	10	14,3
Žensko	60	85,7
Razina obrazovanja ispitanika		
Osnovna škola	10	14,3
Srednja škola	51	72,9
Viša/visoka škola	9	12,9
Bračni status		
U braku	45	64,3
Rastavljen – život s drugim partnerom	2	2,9
Rastavljen – samac	5	7,1
Izvanbračna zajednica	6	8,6
Udovac – samac	12	17,1
Radni status		
U radnom odnosu – puno rado vrijeme	18	25,7
U radnom odnosu – pola radnog vremena	8	11,4
Nezaposlen	32	45,7
Umirovljenik	9	12,9
Roditelj njegovatelj	3	4,3

Tablica 2 prikazuje opće podatke djece s teškoćama u razvoju. Dvije trećine djece s teškoćama u razvoju su dječaci (67,1 %) te ih većina ima kombinaciju više teškoća među kojima su najčešće kombinacije smanjene intelektualne sposobnosti i poremećaj govorno-glasovne-jezične komunikacije sa specifičnim teškoćama u razvoju kao i tjelesni invaliditet sa smanjenim intelektualnim sposobnostima s po osmero djece, dok 15 djece ima kombinaciju tri ili više oblika teškoća.

Tablica 2. Opći i demografski podaci djece s teškoćama u razvoju (N = 82)

	Aritmetička sredina	Standardno raspršenje
Dob djece (godine)	19	11,01
Broj djece s teškoćama	N	Postotak
Jedno	60	85,7
Dvoje	5	7,1
Troje i više	5	7,1
Spol djeteta s teškoćama		
Dječak	55	67,1
Djevojčica	27	32,9
Vrijeme nastanka teškoće		
Urođeno	51	72,8
Stečeno	15	21,4
Prijevreteni porod	2	2,9
Cijepljenje	2	2,9
Oblik teškoće		
Tjelesni / fizički invaliditet	3	4,3
Oštećenje vida i/ili sluha	0	0
Smanjenje intelektualne sposobnosti	9	12,9
Poremećaj govorno-glasovne-jezične komunikacije	1	1,4
Poremećaji u ponašanju	1	1,4
Poremećaji iz spektra autizma	10	14,3
Kombinacija više navedenih teškoća	46	65,7

Manji broj djece (20 %) pohađa nastavu u redovnom razredu po prilagođenom programu, dok 80 % djece pohađa nastavu u posebnom odjeljenju. Što se tiče podrške koju institucije pružaju roditeljima/starateljima djece s teškoćama u razvoju roditelji su podijeljeni te njih 41,4 % smatra da ima podršku institucija te ih isti broj smatra da je niti ima niti nema, dok svega 17,1 % roditelja/staratelja smatra da nema podršku institucija.

Percepcija roditelja/staratelja o materijalnom statusu obitelji s djecom s teškoćama u razvoju, kvaliteti obrazovanja i pravima na zdravstvenu zaštitu djece s teškoćama u razvoju prikazana je u Tablici 3. Većina roditelja se slaže da su obitelji s djecom s teškoćama u razvoju slabijeg imovinskog statusa jer jedan od roditelja nije u mogućnosti raditi zbog brige oko djeteta, dok se većina uglavnom ne slaže da je za dijete s teškoćama u razvoju korisnije da pohađa redovnu obrazovnu ustanovu.

Tablica 3. Percepcija roditelja o kvaliteti obrazovanja i zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrdnja	Medijan	Interkvartilni raspon
Obitelji s djetetom s teškoćama u razvoju su lošijeg materijalnog statusa iz razloga što jedan od roditelja zbog njege djeteta nije u mogućnosti raditi.	5	3 – 5
Djeca s teškoćama u razvoju su diskriminirana po pitanju jednakog pristupa obrazovnom sustavu.	3	1,8 – 4
Za dijete s teškoćama u razvoju je bolje i korisnije da pohađa redovnu obrazovnu ustanovu.	2	1 – 3
Angažman većeg broja asistenata u nastavi za rad s djecom s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na njihov napredak u učenju i osposobljavanju za samostalan život.	5	4 – 5
Djeca s teškoćama u razvoju se trebaju obrazovati po nastavnom planu i programu prilagođenom njihovoj sposobnosti i interesu.	5	5 – 5
Djeca s teškoćama u razvoju teže ostvaruju prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu.	3	2 – 4
Upoznat/a sam s pravima koje moje dijete može ostvariti unutar socijalne i zdravstvene zaštite.	4	3 – 5

Percepcija roditelja/staratelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju te informiranost društva o djeci s teškoćama u razvoju prikazana je u Tablici 4. Roditelji smatraju da društvo nije dovoljno upoznato sa problematikom djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji te su takva djeca isključena iz društvenih aktivnosti zbog svojih teškoća u razvoju.

Tablica 4. Percepcija roditelja o pristupu društva djeci s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrđnja	Medijan	Interkvartilni raspon
Djeca s teškoćama u razvoju često trpe fizičko i psihičko nasilje od strane okoline.	4	3 – 5
Djeca s teškoćama u razvoju su izloženi vršnjačkom nasilju.	5	4 – 5
Predrasude i strah od djece s teškoćama u razvoju dovodi do njihove diskriminacije	5	4 – 5
Zadovoljan/a sam kako postojeći zakonski okvir kvalitetno štiti prava mog djeteta i sprječava diskriminaciju.	3,5	3 – 4
Susretao/la sam se s negativnim stavovima moje okoline po pitanju sposobnosti moga djeteta .	4	3 – 5
Kao roditelj mogu učiniti više kako bih minimizirao/la diskriminaciju prema svom djetetu .	4	4 – 5
Društvo je dovoljno upoznato s problematikom djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	2	1 – 3
Informiranost društvene zajednice o problemima djece s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na smanjenje razine diskriminacije i negativnih stavova temeljenih na predrasudama.	4	3 – 5
Roditelji djece s teškoćama u razvoju trebaju dobiti status njegovatelja te određene povlastice na osnovu toga statusa.	5	5 – 5
Smatram da je potrebno više edukacije i savjesti o problemima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju u široj zajednici.	5	5 – 5
Osjećam se podržano od strane zajednice u brizi za svoje dijete.	3	2 – 4
Osjećam se podržano od strane zdravstvenih profesionalaca u pružanju skrbi i podrške mom djetetu.	3	3 – 4
Primjećujem razlike u tretmanu mog djeteta u usporedbi s drugom djecom.	3,5	3 – 4
Osjećam se sigurno izražavajući potrebe mog djeteta u javnosti (npr. u školi, trgovinama, javnim prostorima).	4	3 – 4,3
Doživio/la sam situacije u kojima je moje dijete bilo isključeno iz društvenih aktivnosti zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	4	3 – 5

Većina roditelja/staratelja smatra da su predrasude i diskriminacija svakodnevno prisutne u društvu prema djeci s teškoćama u razvoju te da se krše njihova temeljna ljudska prava (Tablica 5.). Također, smatraju da društvo treba dodatno educirati i senzibilizirati na potrebe djece s teškoćama u razvoju.

Tablica 5. Percepcija roditelja o predrasudama društva prema djeci s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrđnja	Medijan	Interkvartilni raspon
Moje dijete i ja često se suočavamo s nepravednim postupanjem zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	4	3 – 5
Osjećam da je društvo nedovoljno informirano o izazovima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju.	5	4 – 5
Osjećam da su potrebe djece s teškoćama u razvoju često zanemarene u društvenim politikama.	4	3 – 5
Smatram da je nedostatak svijesti o teškoćama u razvoju jedan od glavnih uzroka diskriminacije djece s takvim potrebama.	5	4 – 5
Osjećam da su predrasude i stereotipi prema djeci s teškoćama u razvoju često prisutni u društvu.	5	4 – 5
Primijetio/la sam da se situacija s diskriminacijom djece s teškoćama u razvoju nije značajno poboljšala tijekom proteklih godina.	4,5	4 – 5
Osjećam se frustrirano zbog nedostatka podrške i razumijevanja od strane društva u vezi s potrebama mog djeteta s teškoćama u razvoju.	5	3,8 – 5
Diskriminacija može imati negativan utjecaj na samopouzdanje djece s teškoćama u razvoju.	5	5 – 5
Diskriminacija može utjecati na kvalitetu života djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	5	5 – 5
Diskriminacija djece s teškoćama u razvoju predstavlja kršenje njihovih temeljnih ljudskih prava.	5	5 – 5

4.1. Razlike u percepciji o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na spol staratelja

U Tablici 6. prikazane su samo statistički značajne razlike između roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju u demografskim varijablama ovisno o njihovu spolu. Značajno veći broj roditelja/staratelja čine majke i žene koje su uglavnom nezaposlene te skrbe o značajno starijoj djeci s teškoćama nego što to čine muškarci. Također, djeca o kojoj skrbe žene u većoj mjeri pohađaju posebna nastavna odjeljenja (86,7 %), dok djeca o kojoj skrbe muškarci uglavnom pohađaju redovne razrede po prilagođenom programu (60 %).

Tablica 6. Opći i demografski podaci s obzirom na spol ispitanika (N = 70)

Varijabla	Muškarci (n=10)	Žene (n=60)	P*
Srodstvo ispitanika	N	Postotak	
Otac	9 (90 %)	0	< 0,001
Majka	0	58 (96,7 %)	
Staratelj	0	1 (1,7 %)	
Drugo	1 (10 %)	1 (1,7 %)	
Radni status			
Puno rado vrijeme	8 (80 %)	10 (16,7 %)	0,001
Pola radnog vremena	0	8 (13,3 %)	
Nezaposlen	2 (20 %)	30 (50 %)	
Umirovljenik	0	9 (15 %)	
Roditelj njegovatelj	0	3 (5 %)	
Dob djeteta (godine)	12 ± 3	20 ± 12	0,04
Nastavni program			
Redovni razredi po prilagođenom programu	6 (60 %)	8 (13,3 %)	0,001
Posebno odjeljenje	4 (40 %)	52 (86,7 %)	

*Mann-Whitney U test

Razlike u percepciji između muškaraca i žena roditelja/staratelja o materijalnom statusu obitelji s djecom s teškoćama u razvoju, kvaliteti obrazovanja i pravima na zdravstvenu zaštitu djece s teškoćama u razvoju nisu uočene, iako žene smatraju da su obitelji s djecom s teškoćama u razvoju nešto lošijeg imovinskog statusa nego što to smatraju muškarci roditelji/staratelji (Tablica 7.).

Tablica 7. Percepcija ovisno o spolu roditelja o kvaliteti obrazovanja i zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrđnja	Muškarci (n=10)	Žene (n=60)	p*
Obitelji s djetetom s teškoćama u razvoju su lošijeg materijalnog statusa iz razloga što jedan od roditelja zbog njege djeteta nije u mogućnosti raditi.	4 (3–5)	5 (3–5)	0,39
Djeca s teškoćama u razvoju su diskriminirana po pitanju jednakog pristupa obrazovnom sustavu.	2,5 (1–4)	3 (2–4)	0,25
Za dijete s teškoćama u razvoju je bolje i korisnije da pohađa redovnu obrazovnu ustanovu.	1 (1–2,3)	2 (1–3)	0,18
Angažman većeg broja asistenata u nastavi za rad s djecom s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na njihov napredak u učenju i osposobljavanju za samostalan život.	5 (3,8–5)	5 (4–5)	0,96
Djeca s teškoćama u razvoju se trebaju obrazovati po nastavnom planu i programu prilagođenom njihovoj sposobnosti i interesu.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,58
Djeca s teškoćama u razvoju teže ostvaruju prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu.	2 (1–3,3)	3 (2–4,8)	0,06
Upoznat/a sam s pravima koje moje dijete može ostvariti unutar socijalne i zdravstvene zaštite.	4 (3,8–5)	4 (3–4)	0,13

*Mann-Whitney U test

Značajne razlike u percepciji muškaraca i žena roditelja/staratelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju te informiranost društva o djeci s teškoćama u razvoju nisu zapažene (Tablica 8.). Žene u nešto većoj mjeri smatraju da su djeca s teškoćama u razvoju više izložena vršnjačkom nasilju nego što to smatraju muškarci.

Tablica 8. Percepcija ovisno o spolu roditelja o pristupu društva djeci s teškoćama u razvoju
(N = 70)

Tvrdnja	Muškarci (n=10)	Žene (n=60)	P*
Djeca s teškoćama u razvoju često trpe fizičko i psihičko nasilje od strane okoline.	4 (2–5)	4 (3–5)	0,25
Djeca s teškoćama u razvoju su izloženija vršnjačkom nasilju.	4 (3,3–5)	5 (4–5)	0,09
Predrasude i strah od djece s teškoćama u razvoju dovodi do njihove diskriminacije	4,5 (3,8–5)	5 (4–5)	0,08
Zadovoljan/a sam kako postojeći zakonski okvir kvalitetno štiti prava mog djeteta i sprječava diskriminaciju.	3,5 (3–4)	3,5 (3–4)	1,00
Susretao/la sam se s negativnim stavovima moje okoline po pitanju sposobnosti mog djeteta .	3,5 (3–5)	4 (3–5)	0,91
Kao roditelj mogu učiniti više kako bih minimizirao/la diskriminaciju prema svom djetetu .	4 (4–5)	4,5 (4–5)	0,89
Društvo je dovoljno upoznato s problematikom djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	2 (2–2,3)	4 (3–5)	0,43
Informiranost društvene zajednice o problemima djece s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na smanjenje razine diskriminacije i negativnih stavova temeljenih na predrasudama.	4 (3–5)	4 (3–5)	0,78
Roditelji djece s teškoćama u razvoju trebaju dobiti status njegovatelja te određene povlastice na osnovu toga statusa.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,66
Smatram da je potrebno više edukacije i savjesti o problemima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju u široj zajednici.	5 (4–5)	5 (5–5)	0,36
Osjećam se podržano od strane zajednice u brizi za svoje dijete.	3 (3–3,3)	3 (2–4)	0,72
Osjećam se podržano od strane zdravstvenih profesionalaca u pružanju skrbi i podrške mom djetetu.	3 (3–4)	3 (3–4)	0,74
Primjećujem razlike u tretmanu mog djeteta u usporedbi s drugom djecom.	3 (2,8–4)	4 (3–4,8)	0,21
Osjećam se sigurno izražavajući potrebe mog djeteta u javnosti (npr. u školi, trgovinama, javnim prostorima).	4 (3–5)	3,5 (3–4)	0,45
Doživio/la sam situacije u kojima je moje dijete bilo isključeno iz društvenih aktivnosti zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	4 (1,8–5)	4 (3–5)	0,43

*Mann-Whitney U test

Muškarci i žene roditelji/staratelji djece s teškoćama u razvoju imaju jednaku percepciju što se tiče svakodnevnih predrasuda i diskriminacije prema djeci s teškoćama u razvoju u društvu (Tablica 9.). Žene u nešto većoj mjeri smatraju da se one i dijete suočavaju s nepravednim postupanjem zbog djetetovih teškoća u razvoju nego što to smatraju muškarci.

Tablica 9. Percepcija ovisno o spolu roditelja o predrasudama društva prema djeci s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrdnja	Muškarci (n=10)	Žene (n=60)	p*
Moje dijete i ja često se suočavamo s nepravednim postupanjem zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	3 (2–4)	4 (3–5)	0,09
Osjećam da je društvo nedovoljno informirano o izazovima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju.	4,5 (3,8–5)	5 (4–5)	0,17
Osjećam da su potrebe djece s teškoćama u razvoju često zanemarene u društvenim politikama.	4 (2–5)	4 (3–5)	0,29
Smatram da je nedostatak svijesti o teškoćama u razvoju jedan od glavnih uzroka diskriminacije djece s takvim potrebama.	5 (4,8–5)	5 (4–5)	0,21
Osjećam da su predrasude i stereotipi prema djeci s teškoćama u razvoju često prisutni u društvu.	5 (3,8–5)	5 (4–5)	0,51
Primijetio/la sam da se situacija s diskriminacijom djece s teškoćama u razvoju nije značajno poboljšala tijekom proteklih godina.	4,5 (4–5)	4,5 (4–5)	0,69
Osjećam se frustrirano zbog nedostatka podrške i razumijevanja od strane društva u vezi s potrebama mog djeteta s teškoćama u razvoju.	4,5 (3,8–5)	5 (3,3–5)	0,60
Diskriminacija može imati negativan utjecaj na samopouzdanje djece s teškoćama u razvoju.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,67
Diskriminacija može utjecati na kvalitetu života djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,75
Diskriminacija djece s teškoćama u razvoju predstavlja kršenje njihovih temeljnih ljudskih prava.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,35

*Mann-Whitney U test

4.2. Razlike u percepciji o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na dob staratelja

Medijan dobi roditelja/staratelja je 45 godina te su temeljem njega ispitanici podijeljeni u dvije skupine – mlađi od 45 godina i stariji od 46 godina. Niže predstavljene analize napravljene su temeljem navedenih skupina. Tablica 10 prikazuje samo statistički značajne razlike u demografskim i općim podacima ispitanika temeljem dobnih skupina. Značajno veći broj starijih ispitanika je u mirovini, što je za očekivati, dok su roditelji njegovatelji svi roditelji/staratelji mlađi od 45 godina. Također, stariji roditelji/staratelji brinu se o značajno starijoj djeci s teškoćama u razvoju od mlađih roditelja.

Tablica 10. Opći i demografski podaci s obzirom na dobne skupine ispitanika (N = 70)

Varijabla	≤45 godina (n=37)	≥46 godina (n=33)	P*
Dob ispitanika (godine)	39 ± 5	57 ± 9	<0,001
Radni status			
Puno rado vrijeme	13 (35,1 %)	5 (15,2 %)	0,03
Pola radnog vremena	4 (10,8 %)	4 (12,1 %)	
Nezaposlen	17 (45,9 %)	15 (45,5 %)	
Umirovljenik	0	9 (27,3 %)	
Roditelj njegovatelj	3 (8,1 %)	0	
Dob djeteta (godine)	14 ± 4	24 ± 13	<0,001

*Mann-Whitney U test

Razlike u percepciji između mlađih od 45 i stariji od 46 godina roditelja/staratelja o materijalnom statusu obitelji s djecom s teškoćama u razvoju, kvaliteti obrazovanja i pravima na zdravstvenu zaštitu djece s teškoćama u razvoju nisu uočene, iako mlađi roditelji smatraju da su obitelji s djecom s teškoćama u razvoju nešto lošijeg imovinskog statusa nego što smatraju roditelji/staratelji stariji od 46 godina (Tablica 11.).

Tablica 11. Percepcija ovisno o dobi roditelja o kvaliteti obrazovanja i zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrdnja	≤45 godina (n=37)	≥46 godina (n=33)	p*
Obitelji s djetetom s teškoćama u razvoju su lošijeg materijalnog statusa iz razloga što jedan od roditelja zbog njege djeteta nije u mogućnosti raditi.	5 (3–5)	4 (3–5)	0,40
Djeca s teškoćama u razvoju su diskriminirana po pitanju jednakog pristupa obrazovnom sustavu.	3 (1–5)	3 (2–4)	0,52
Za dijete s teškoćama u razvoju je bolje i korisnije da pohađa redovnu obrazovnu ustanovu.	2 (1–3)	2 (13)	0,89
Angažman većeg broja asistenata u nastavi za rad s djecom s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na njihov napredak u učenju i osposobljavanju za samostalan život.	5 (4–5)	5 (4–5)	0,60
Djeca s teškoćama u razvoju trebaju se obrazovati po nastavnom planu i programu prilagođenom njihovoj sposobnosti i interesu.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,25
Djeca s teškoćama u razvoju teže ostvaruju prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu.	3 (1,5–4,5)	3 (2–4)	0,93
Upoznat/a sam s pravima koje moje dijete može ostvariti unutar socijalne i zdravstvene zaštite.	4 (3–4)	4 (3–5)	0,44

*Mann-Whitney U test

U značajno većem broju roditelji/staratelji mlađi od 45 godina smatraju da su doživjeli situacije u kojima je njihovo dijete bilo isključeno iz društvenih aktivnosti zbog teškoća u razvoju nego što su to percipirali stariji roditelji/staratelji (Tablica 12.). Ostale razlike u odnosu na dob roditelja/staratelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju te informiranosti društva o djeci s teškoćama u razvoju nisu zapažene.

Tablica 12. Percepcija ovisno o dobi roditelja o pristupu društva djeci s teškoćama u razvoju
(N = 70)

Tvrdnja	≤45 godina (n=37)	≥46 godina (n=33)	P*
Djeca s teškoćama u razvoju često trpe fizičko i psihičko nasilje od strane okoline.	4 (3–5)	4 (3–5)	0,92
Djeca s teškoćama u razvoju su izloženija vršnjačkom nasilju.	5 (4–5)	4 (4–5)	0,15
Predrasude i strah od djece s teškoćama u razvoju dovodi do njihove diskriminacije	5 (4–5)	5 (4–5)	0,89
Zadovoljan/a sam kako postojeći zakonski okvir kvalitetno štiti prava mog djeteta i sprječava diskriminaciju.	3 (3–4)	4 (3–5)	0,11
Susretao/la sam se s negativnim stavovima moje okoline po pitanju sposobnosti mog djeteta .	4 (3–5)	4 (3–5)	0,68
Kao roditelj mogu učiniti više kako bih minimizirao/la diskriminaciju prema svom djetetu .	4 (4–5)	4 (4–5)	0,79
Društvo je dovoljno upoznato s problematikom djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	2 (1–3)	2 (1–4)	0,45
Informiranost društvene zajednice o problemima djece s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na smanjenje razine diskriminacije i negativnih stavova temeljenih na predrasudama.	4 (3–5)	4 (3,5–5)	0,54
Roditelji djece s teškoćama u razvoju trebaju dobiti status njegovatelja te određene povlastice na osnovu toga statusa.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,92
Smatram da je potrebno više edukacije i savjesti o problemima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju u široj zajednici.	5 (5–5)	5 (4,5–5)	0,27
Osjećam se podržano od strane zajednice u brizi za svoje dijete.	3 (2,5–4)	3 (2–4)	0,91
Osjećam se podržano od strane zdravstvenih profesionalaca u pružanju skrbi i podrške mom djetetu.	3 (2,5–4)	3 (3–4)	0,29
Primjećujem razlike u tretmanu mog djeteta u usporedbi s drugom djecom.	4 (3–4)	3 (3–5)	0,98
Osjećam se sigurno izražavajući potrebe mog djeteta u javnosti (npr. u školi, trgovinama, javnim prostorima).	3 (3–4)	4 (3–5)	0,15
Doživio/la sam situacije u kojima je moje dijete bilo isključeno iz društvenih aktivnosti zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	5 (3–5)	4 (3–5)	0,04

*Mann-Whitney U test

Značajno veći broj mlađih od 45 godina roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju smatraju da su potrebe djece s teškoćama u razvoju često zanemarene u društvenim politikama te da je prisutan nedostatak svijesti o teškoćama u razvoju jedan od glavnih uzroka diskriminacije djece s teškoćama u razvoju u odnosu na starije roditelje/staratelje (Tablica 13.). Razlike između dobnih skupina roditelja/staratelja u ostalim tvrdnjama vezanih uz svakodnevne predrasude i diskriminaciju prema djeci s teškoćama u razvoju u društvu nisu bile značajne.

Tablica 13. Percepcija ovisno o dobi roditelja o predrasudama društva prema djeci s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrdnja	≤45 godina (n=37)	≥46 godina (n=33)	P*
Moje dijete i ja često se suočavamo s nepravednim postupanjem zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	4 (3–5)	4 (3–4,5)	0,73
Osjećam da je društvo nedovoljno informirano o izazovima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju.	5 (4–5)	5 (4–5)	0,88
Osjećam da su potrebe djece s teškoćama u razvoju često zanemarene u društvenim politikama.	5 (4–5)	4 (3–5)	0,03
Smatram da je nedostatak svijesti o teškoćama u razvoju jedan od glavnih uzroka diskriminacije djece s takvim potrebama.	5 (4–5)	4 (4–5)	0,02
Osjećam da su predrasude i stereotipi prema djeci s teškoćama u razvoju često prisutni u društvu.	5 (4–5)	5 (4–5)	0,41
Primijetio/la sam da se situacija s diskriminacijom djece s teškoćama u razvoju nije značajno poboljšala tijekom proteklih godina.	5 (4–5)	4 (3–5)	0,35
Osjećam se frustrirano zbog nedostatka podrške i razumijevanja od strane društva u vezi s potrebama mog djeteta s teškoćama u razvoju.	5 (4–5)	5 (3–5)	0,56
Diskriminacija može imati negativan utjecaj na samopouzdanje djece s teškoćama u razvoju.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,36
Diskriminacija može utjecati na kvalitetu života djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,54
Diskriminacija djece s teškoćama u razvoju predstavlja kršenje njihovih temeljnih ljudskih prava.	5 (5–5)	5 (5–5)	0,48

*Mann-Whitney U test

4.3. Razlike u percepciji staratelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na obrazovanje staratelja

Na temelju razine obrazovanja roditelja/staratelja jedina značajna razlika u demografskim i općim podacima ispitanika jest broj djece u obitelji s teškoćama u razvoju. Tako je iz Tablice 14. vidljivo da više od troje djece s teškoćama u razvoju imaju roditelji osnovnoškolskog obrazovanja, dok roditelji s visokoškolskim obrazovanjem imaju jedno dijete s teškoćama u razvoju.

Tablica 14. Opći podaci s obzirom na razinu obrazovanja ispitanika (N = 70)

Varijabla	OS (n=10)	SS (n=51)	VSS (n=9)	P*
Broj djece s teškoćama				
Jedno	6 (60 %)	45 (88,2 %)	9 (100 %)	
Dvoje	1 (10 %)	4 (7,8 %)	0	0,02
Troje i više	3 (30 %)	2 (3,9 %)	0	

OS – osnovna škola, SS – srednja škola, VSS – viša/visoka škola. *Kruskal-Wallis U test

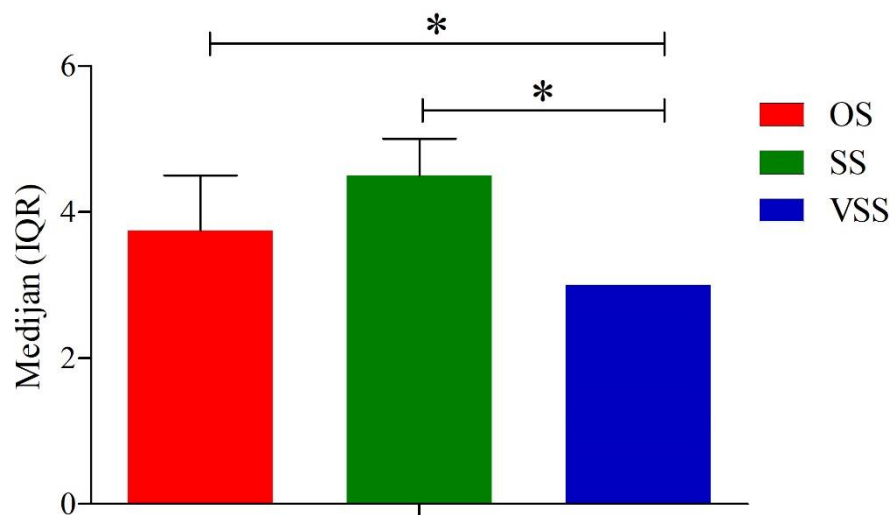
Zapažene su značajne razlike u percepciji roditelja/staratelja o materijalnom statusu obitelji s djecom s teškoćama u razvoju ovisno o razini obrazovanja istih (Tablica 15.). Roditelji sa srednjoškolskim obrazovanjem u najvećoj mjeri smatraju da su obitelji s djecom s teškoćama u razvoju lošijeg imovinskog statusa, dok se roditelji s visokoškolskim obrazovanjem niti slažu niti ne slažu s navedenom tvrdnjom. Razlike u percepciji kvalitete obrazovanja i pravima na zdravstvenu zaštitu djece s teškoćama u razvoju nisu uočene između roditelja/staratelja temeljem njihove razine obrazovanja.

Tablica 15. Percepcija ovisno o razini obrazovanja roditelja o kvaliteti obrazovanja i zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrđnja	OS (n=10)	SS (n=51)	VSS (n=9)	P*
Obitelji s djetetom s teškoćama u razvoju su lošijeg materijalnog statusa iz razloga što jedan od roditelja zbog njege djeteta nije u mogućnosti raditi.	4,5 (3–5)	5 (4–5)	3 (2,5–3,5)	0,005
Djeca s teškoćama u razvoju su diskriminirana po pitanju jednakog pristupa obrazovnom sustavu.	4 (1,8–4)	3 (1–4)	3 (2–4,5)	0,82
Za dijete s teškoćama u razvoju je bolje i korisnije da pohađa redovnu obrazovnu ustanovu.	3 (1,8–3,3)	2 (1–3)	1 (1–2,5)	0,19
Angažman većeg broja asistenata u nastavi za rad s djecom s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na njihov napredak u učenju i osposobljavanju za samostalan život.	5 (4–5)	5 (4–5)	4 (4–5)	0,67
Djeca s teškoćama u razvoju trebaju se obrazovati po nastavnom planu i programu prilagođenom njihovoj sposobnosti i interesu.	5 (4,8–5)	5 (5–5)	5 (5–5)	0,88
Djeca s teškoćama u razvoju teže ostvaruju prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu.	3,5 (2–4,3)	3 (2–5)	3 (1–4)	0,49
Upoznat/a sam s pravima koje moje dijete može ostvariti unutar socijalne i zdravstvene zaštite.	4 (3–4,3)	4 (3–5)	4 (3–5)	0,75

OS – osnovna škola, SS – srednja škola, VSS – viša/visoka škola. *Kruskal-Wallis test

Dodatna usporedba razine obrazovanja roditelja/staratelja i njihove percepcije materijalnog statusa obitelji s djecom s teškoćama u razvoju prikazana je na Slici 1. Vidljivo je da roditelji srednjoškolskog obrazovanja u statistički značajno većoj mjeri smatraju da je razlog lošijeg materijalnog stanja obitelji to što jedan od roditelja nije u mogućnosti raditi zbog njege djeteta s teškoćama u odnosu na roditelje s visokoškolskim obrazovanjem (Mann-Whitney U test $P=0,01$). Također, roditelji/staratelji s osnovnoškolskim obrazovanjem smatraju isto u donosu na roditelje/staratelje s visokoškolskim obrazovanjem, iako je ta razlika u ovom slučaju nešto manja, ali je i dalje značajna (Mann-Whitney U test $P=0,03$).

Slika 1. Razlika u percepciji roditelja/staratelja temeljem razine obrazovanja u donosu na materijalni statusa obitelji djece s teškoćama u razvoju. IQR – interkvartilni raspon, OS – osnovna škola, SS- srednja škola, VSS – viša/visoka škola. Mann-Whitney U test *P < 0,05.

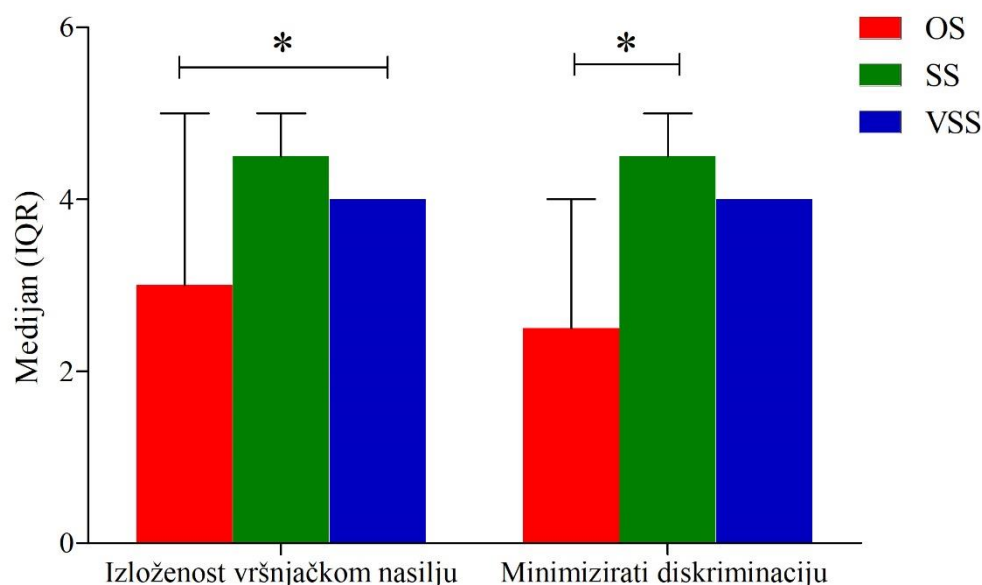
Roditelji osnovnoškolskog obrazovanja u značajnijoj mjeri smatraju da su djeca s teškoćama u razvoju izloženija vršnjačkom nasilju, dok se roditelji visokoškolskog obrazovanja u manjoj mjeri slažu s tom tvrdnjom (Tablica 16.). Također, roditelji visokoškolskog obrazovanja u značajno manjoj mjeri smatraju da kao roditelji mogu učiniti više kako bi smanjili diskriminaciju prema djetetu, dok oni sa srednjoškolskim obrazovanjem smatraju da svakako mogu učiniti više po tom pitanju. Ostale razlike u odnosu na razinu obrazovanja roditelja/staratelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju te informiranosti društva o djeci s teškoćama u razvoju nisu zapažene.

Tablica 16. Percepcija ovisno o razini obrazovanja roditelja o pristupu društva djeci s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrdnja	OS (n=10)	SS (n=51)	VSS (n=9)	P*
Djeca s teškoćama u razvoju često trpe fizičko i psihičko nasilje od strane okoline.	5 (3,8–5)	4 (3–5)	3 (2,5–4,5)	0,12
Djeca s teškoćama u razvoju su izloženija vršnjačkom nasilju.	5 (4,8–5)	5 (4–5)	4 (2,5–5)	0,04
Predrasude i strah od djece s teškoćama u razvoju dovodi do njihove diskriminacije	5 (4,8–5)	5 (4–5)	5 (4,3–5)	0,76
Zadovoljan/a sam kako postojeći zakonski okvir kvalitetno štiti prava mog djeteta i sprječava diskriminaciju.	3,5 (2,8–4)	3 (3–4)	4 (2,5–4,5)	0,86
Susretao/la sam se s negativnim stavovima moje okoline po pitanju sposobnosti moga djeteta .	4 (4–4,3)	4 (3–5)	3 (1–5)	0,20
Kao roditelj mogu učiniti više kako bih minimizirao/la diskriminaciju prema svom djetetu.	4 (3,8–4)	5 (4–5)	4 (3–5)	0,02
Društvo je dovoljno poznato s problematikom djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	2,5 (1,8–3)	2 (1–3)	2 (1–3,5)	0,78
Informiranost društvene zajednice o problemima djece s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na smanjenje razine diskriminacije i negativnih stavova temeljenih na predrasudama.	4 (3,8–4,3)	4 (3–5)	4 (4–5)	0,40
Roditelji djece s teškoćama u razvoju trebaju dobiti status njegovatelja te određene povlastice na osnovu toga statusa.	5 (5–5)	5 (5–5)	5 (4,5–5)	0,84
Smatram da je potrebno više edukacije i savjesti o problemima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju u široj zajednici.	5 (5–5)	5 (5–5)	5 (5–5)	0,19
Osjećam se podržano od strane zajednice u brizi za svoje dijete.	3,5 (3–4)	3 (2–4)	3 (1,5–4,5)	0,26
Osjećam se podržano od strane zdravstvenih profesionalaca u pružanju skrbi i podrške mom djetetu.	4 (2,8–4,3)	3 (3–4)	4 (1,5–4,5)	0,47
Primjećujem razlike u tretmanu mog djeteta u usporedbi s drugom djecom.	3,5 (1,8–4)	4 (3–5)	2 (1–5)	0,19
Osjećam se sigurno izražavajući potrebe mog djeteta u javnosti (npr. u školi, trgovinama, javnim prostorima).	4 (3–4,3)	3 (3–4)	4 (3–5)	0,50
Doživio/la sam situacije u kojima je moje dijete bilo isključeno iz društvenih aktivnosti zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	4,5 (1,8–5)	4 (3–5)	2 (1,5–4)	0,77

OS – osnovna škola, SS – srednja škola, VSS – viša/visoka škola. * Kruskal-Wallis test

Slika 2. prikazuje rezultate dodatne usporedbe razine obrazovanja roditelja/staratelja i njihove percepcije izloženosti djeteta s teškoćama u razvoju vršnjačkom nasilju kao i potrebu roditelja da učini nešto po pitanju smanjenja diskriminacije prema istom djetetu. Roditelji/staratelji s visokoškolskim obrazovanjem u značajno većoj mjeri smatraju da su djeca s teškoćama u razvoju izložena vršnjačkom nasilju više nego što to smatraju roditelji/staratelji s osnovnoškolskim obrazovanjem (Mann-Whitney U test $P=0,04$). S druge strane, roditelji/staratelji srednjoškolskog obrazovanja smatraju da trebaju učiniti značajno više po pitanju smanjenja diskriminacije prema djetetu s teškoćama u razvoju odnosu na roditelje/staratelje s osnovnoškolskim obrazovanjem (Mann-Whitney U test $P=0,006$).

Slika 2. Razlika u percepciji roditelja/staratelja temeljem razine obrazovanja u donosu na izloženost djeteta vršnjačkom nasilju i potrebe roditelja da minimizira diskriminaciju prema djetetu teškoćama u razvoju. IQR – interkvartilni raspon, OS – osnovna škola, SS- srednja škola, VSS – viša/visoka škola. Mann-Whitney U test * $P < 0,05$.

Roditelji/staratelji osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja smatraju da se češće suočavaju s nepravednim postupanjem zbog djetetovih teškoća u razvoju nego što to smatraju oni s visokoškolskim obrazovanjem (Tablica 17.). Također, zapažene su značajne razlike između razine obrazovanja roditelja/staratelja i u drugim tvrdnjama vezanim uz svakodnevne predrasude i diskriminaciju prema djeci s teškoćama u razvoju u društvu.

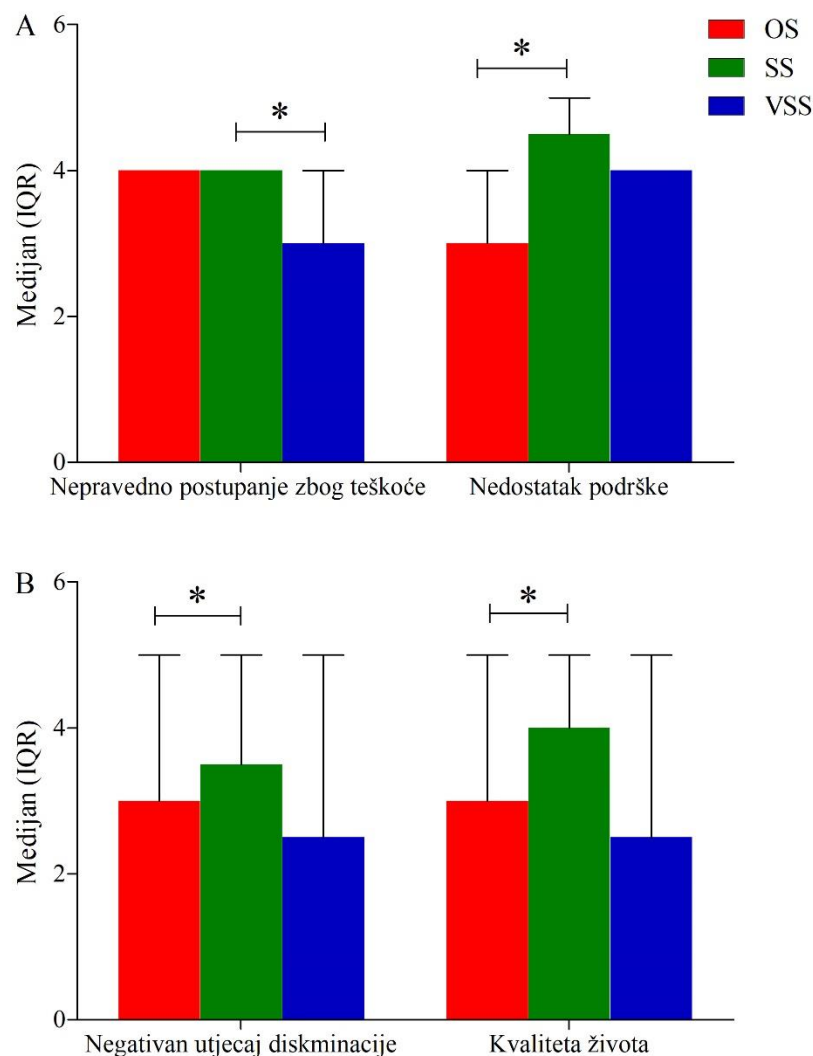
Tablica 17. Percepcija ovisno o razini obrazovanja roditelja o predrasudama društva prema djeci s teškoćama u razvoju (N = 70)

Tvrđnja	OS (n=10)	SS (n=51)	VSS (n=9)	P*
Moje dijete i ja često se suočavamo s nepravednim postupanjem zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju.	4 (1,8–4)	4 (3–5)	2 (1,5–4)	0,05
Osjećam da je društvo nedovoljno informirano o izazovima s kojima se susreću djeca s teškoćama u razvoju.	4,5 (4–5)	5 (4–5)	5 (4,5–5)	0,46
Osjećam da su potrebe djece s teškoćama u razvoju često zanemarene u društvenim politikama.	4 (2,8–4,3)	5 (3–5)	5 (3,5–5)	0,31
Smatram da je nedostatak svijesti o teškoćama u razvoju jedan od glavnih uzroka diskriminacije djece s takvim potrebama.	5 (4–5)	5 (4–5)	5 (4–5)	0,97
Osjećam da su predrasude i stereotipi prema djeci s teškoćama u razvoju često prisutni u društvu.	4 (4–5)	5 (5–5)	5 (3–5)	0,08
Primijetio/la sam da se situacija s diskriminacijom djece s teškoćama u razvoju nije značajno poboljšala tijekom proteklih godina.	4 (4–4)	5 (4–5)	4 (3–5)	0,09
Osjećam se frustrirano zbog nedostatka podrške i razumijevanja od strane društva u vezi s potrebama mog djeteta s teškoćama u razvoju.	4 (3–5)	5 (4–5)	4 (1–5)	0,04
Diskriminacija može imati negativan utjecaj na samopouzdanje djece s teškoćama u razvoju.	5 (4–5)	5 (5–5)	5 (5–5)	0,03
Diskriminacija može utjecati na kvalitetu života djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.	5 (4–5)	5 (5–5)	5 (5–5)	0,02
Diskriminacija djece s teškoćama u razvoju predstavlja kršenje njihovih temeljnih ljudskih prava.	5 (5–5)	5 (5–5)	5 (5–5)	0,56

OS – osnovna škola, SS – srednja škola, VSS – viša/visoka škola. * Kruskal-Wallis test

Razlike u razini obrazovanja nakon dodatne usporedbe o predrasudama društva prema djeci s teškoćama u razvoju prikazane su na Slici 3. Tako roditelji sa srednjoškolskim obrazovanjem u značajnijoj mjeri smatraju da se oni i dijete suočavaju s nepravednim postupanjem upravo zbog

teškoća u razvoju u odnosu na roditelje s visokoškolskim obrazovanjem (Mann-Whitney U test $P=0,03$; Slika 3A). Također, roditelji/staratelji sa srednjoškolskim obrazovanjem u značajnijoj mjeri se osjećaju frustrirano zbog nedostatka podrške i razumijevanja od strane društva u odnosu na roditelje s osnovnoškolskim obrazovanjem (Mann-Whitney U test $P=0,03$; Slika 3A). Nadalje, roditelji/staratelji sa srednjoškolskim obrazovanjem u značajnijoj mjeri smatraju da diskriminacija ima negativan utjecaj na djecu s teškoćama u razvoju (Mann-Whitney U test $P=0,03$; Slika 3B) te da značajno utječe na kvalitetu života takve djece i njihovih obitelji u odnosu na roditelje s osnovnoškolskim obrazovanjem (Mann-Whitney U test $P=0,02$; Slika 3B).

Slika 3. Razlika u percepciji roditelja/staratelja temeljem razine obrazovanja u donosu na A) nepravedno postupanje prema djeci s poteškoćama i razvoju i nedostatak podrške u društvu te B) negativan doživljaj diskriminacije prema djetetu s teškoćama u razvoju i njen utjecaj na kvalitetu života takve djece i obitelji. IQR – interkvartilni raspon, OS – osnovna škola, SS- srednja škola, VSS – viša/visoka škola. Mann-Whitney U test * $P < 0,05$.

5. RASPRAVA

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 70 ispitanika, odnosno, roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju od kojih je 58 (82,9 %) majki, 9 (12,9 %) očeva, jedan staratelj (1,4 %), jedan brat i jedan posvojitelj (2,9 %) koji u anketi čine skupinu „drugo“. Prema tome slijedi da je prema spolu najviše žena, njih 60 (85,7 %) te 10 (14,3 %) muškaraca. Prosječna dob ispitanika izražena u godinama iznosila je 47 godina uz standardno raspršenje od 11,19. Najveći broj ispitanika ima završenu srednju školu, njih 51 (72,9 %), a najmanji broj ispitanika ima završenu višu/visoku školu, 9 (12,9 %) ispitanika. Prema bračnom statusu najveći broj ispitanika, njih 45 (64,3 %) je u braku, dok je samo njih dvoje (2,9 %) rastavljeno i živi s drugim partnerom. Od ukupnog broja ispitanika najveći je broj nezaposlenih ispitanika, 32 (45,7 %) ispitanika, a najmanji broj ispitanika ima status roditelja/njegovatelja, njih troje (4,3 %).

Kada je riječ o djeci ispitanika koja imaju teškoće u razvoju, ukupan broj djece bio je 82. Aritmetička sredina dobi djece izražena u godinama je iznosila 19 uz standardno raspršenje od 11,01. Najveći broj ispitanika, njih 60 (85,7 %) ima jedno dijete s teškoćama u razvoju, 5 (7,1 %) ispitanika ima dvoje djece te 5 (7,1 %) ispitanika ima troje i više djece s teškoćama u razvoju. Prema spolu djece ispitanika 55 (67,1 %) je dječaka, a preostali dio, 27 (32,9 %) su djevojčice. Prema vremenu nastanka teškoće u razvoju kod najvećeg broja djece, njih 51 (72,8 %), teškoća je urođena, a kod samo dvoje (2,9 %) djece teškoća je u razvoju uzrokovana cijepljenjem. Prema obliku teškoće najveći broj djece, 46 (65,7 %), ima kombinaciju više teškoća, njih 10 (14,3 %) ima poremećaje iz spektra autizma, a kod jednog djeteta (1,4 %) prisutni su poremećaji u ponašanju te kod jednog djeteta (1,4 %) poremećaj govorno-glasovne-jezične komunikacije. Kao što je istaknuto u poglavlju rezultata, manji broj djece (20 %) pohađa nastavu u redovnom razredu po prilagođenom programu, dok 80 % djece pohađa nastavu u posebnom odjeljenju. Glede podrške koju institucije pružaju roditeljima/starateljima djece s teškoćama u razvoju, roditelji su podijeljeni. Njih 41,4 % smatra da ima podršku institucija, isti broj smatra da je niti ima niti nema, dok svega 17,1 % roditelja/staratelja smatra da nema podršku institucija.

Prvi cilj istraživanja bio je ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na spol roditelja. Niti u jednom slučaju nije pronađena statistički značajna razlika. Dobiveni su sljedeći rezultati:

- Prema prvoj skupini pitanja o kvaliteti obrazovanja i zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju s obzirom na spol roditelja/staratelja, analizom rezultata zapaženo je kako se veći broj žena složio oko tvrdnje da su obitelji s djecom s teškoćama u razvoju lošijeg materijalnog statusa iz razloga što jedan od roditelja zbog njege djeteta nije u mogućnosti raditi. Slično istraživanje autora Leng i suradnika provedeno je u Kini gdje se većina majki djece s teškoćama u razvoju izjasnila kako smatraju da je njihov materijalni status lošiji od prosjeka te je čak 18 % ispitanika imalo ukupna primanja u obitelji manja od prosjeka za individualnu osobu (17). Zatim nešto veći broj žena smatra kako su djeca s teškoćama u razvoju diskriminirana po pitanju jednakog prava pristupa obrazovnom sustavu. Istraživanje autorice Međaković i suradnika provedeno u Hrvatskoj, Makedoniji i Srbiji tijekom 2024. godine istraživalo je percepciju roditelja djece s teškoćama u razvoju o dostupnoj podršci okoline, izazovima s kojima se susreću te njihovim potrebama. Rezultati navedenog istraživanja pokazali su kako su roditelji zadovoljni kvalitetom i načinom obrazovanja njihove djece s teškoćama u razvoju (18).
- Drugu skupinu pitanja činila su pitanja o percepciji roditelja/staratelja o pristupu društva djeci s teškoćama u razvoju. Analizom rezultata prema spolu nije utvrđena statistički značajna razlika. No, veći broj žena smatra kako su djeca u razvoju izloženi vršnjačkom nasilju. Isto tako, nešto veći broj žena smatra da je društvo dovoljno upoznato s problematikom djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji.
- Treću skupinu pitanja činila su pitanja o percepciji roditelja/staratelja o predrasudama društva prema djeci s teškoćama u razvoju. S obzirom na spol, analizom rezultata nije utvrđena statistički značajna razlika. Naime, jednaku percepciju o predrasudama društva i diskriminaciji prema njihovoj djeci imaju i žene i muškarci roditelji/staratelji djece s teškoćama u razvoju, a žene u nešto većoj mjeri smatraju kako se one i djeca više suočavaju s nepravednim postupanjima prema njima zbog djetetovih teškoća.

Drugi cilj bio je ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju s obzirom na dobne skupine roditelja. Kao što je u poglavlju rezultata navedeno, medijan dobi roditelja/staratelja bio je 45 godina, prema tome su ispitanici podijeljeni u dvije skupine – ispitanici mlađi od 45 godina te ispitanici stariji od 46 godina. Iz rezultata ankete prema skupinama pitanja slijedi:

- Prema prvoj skupini pitanja vezanih uz percepciju roditelja o kvaliteti obrazovanja i zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju s obzirom na dob roditelja nisu uočene

statistički značajne razlike. Nešto veći broj roditelja/staratelja mlađih od 45 godina smatra kako su obitelji s djetetom s teškoćama u razvoju lošijeg materijalnog statusa zato što jedan od roditelja zbog njege djeteta nije u mogućnosti raditi. U istraživanju autorice Duraković provedeno u Bosni i Hercegovini ispitivalo se zadovoljstvo roditelja djece s teškoćama u razvoju s obrazovanjem koje je dostupno njihovoj djeci. Rezultati su pokazali kako su roditelji zadovoljni odgojem i obrazovanjem njihove djece, kao i nastavnicima i asistentima (19).

- Prema drugoj skupini pitanja vezanih uz percepciju roditelja ovisno o dobi o pristupu društva djeci s teškoćama u razvoju uočena je statistički značajna razlika gdje su se roditelji mlađi od 45 godina izjasnili kako su doživjeli situacije u kojima su njihova djeca bila isključena iz društvenih aktivnosti zbog njegovih/njezinih teškoća u razvoju, $P=0,04$. Analizom dostupnih istraživanja autorica Koller i suradnici su došli do zaključka kako većina djece s teškoćama u razvoju bude isključena iz društvenih aktivnosti i to najčešće u različitim školskim aktivnostima (20). Zanimljiv je podatak da su se na većinu pitanja obje skupine roditelja jednako izjasnile. Primjerice, obje dobne skupine složile su se kako informiranost društvene zajednice o problemima djece s teškoćama u razvoju pozitivno utječe na smanjenje razine diskriminacije i negativnih stavova temeljenih na predrasudama.
- Prema trećoj skupini pitanja o percepciji roditelja ovisno o dobi o predrasudama društva prema djeci s teškoćama u razvoju uočene su dvije statistički značajne razlike. Prva statistički značajna razlika, $P=0,03$, bila je kod roditelja mlađih od 45 godina gdje veći broj njih smatra da su potrebe djece s teškoćama u razvoju često zanemarene u društvenim prilikama. Također, veći broj roditelja/staratelja mlađih od 45 godina smatra da je nedostatak svijesti o teškoćama u razvoju jedan od glavnih uzroka diskriminacije djece s takvim potrebama, a statistički značajna razlika iznosila je $P=0,02$. Navedeno potvrđuje analiza dostupnih istraživanja provedena od strane autora Hageman i Alkureisi tijekom 2023. godine. Autori su istaknuli kako javnost nije dovoljno informirana o mogućnostima i sposobnostima djece s teškoćama u razvoju te ih je stoga sklona diskriminirati što potvrđuje činjenica da su u zemljama nižeg razvoja takva djeca nerijetko institucionalizirana (21).

Treći cilj bio je ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju u odnosu na razinu obrazovanja roditelja. Iz demografskih podataka dobivena je statistički značajna razlika u odnosu razine obrazovanja roditelja i broja djece s teškoćama u razvoju,

$P=0,02$. Naime, roditelji s osnovnoškolskim obrazovanjem imaju troje i više djece s teškoćama u razvoju, dok roditelji s visokoškolskim obrazovanjem imaju jedno dijete. Daljnjom analizom rezultata dobiveno je sljedeće:

- Prema prvoj skupini pitanja uočena je statistički značajna razlika u odnosu na razine obrazovanja roditelja i percepcije kvalitete zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju. Naime, nešto veći broj roditelja sa srednjom stručnom spremom smatra kako su obitelji s djetetom s teškoćama u razvoju lošijeg materijalnog statusa iz razloga što jedan roditelj zbog njege djeteta nije u mogućnosti raditi. Također, s istom tvrdnjom složili su se i roditelji s osnovnoškolskim obrazovanjem gdje je statistički značajna razlika iznosila $P=0,03$. Navedeni stav roditelja potvrđuje istraživanje autorica Nicoricu i autora Elliot provedeno u Velikoj Britaniji gdje su anketiranjem roditelja djece s teškoćama u razvoju analizom njihova prihoda dokazali kako obitelji s djecom s teškoćama u razvoju imaju niže mjesečne prihode, veće troškove života i značajan rizik od siromaštva (22).
- Analizom rezultata druge skupine pitanja zapažena je statistički značajna razlika od $P=0,04$ gdje roditelji osnovnoškolskog obrazovanja u značajnijoj mjeri smatraju da su djeca s teškoćama u razvoju izložena vršnjačkom nasilju, a roditelji s visokoškolskim obrazovanjem se u manjoj mjeri slažu s tom tvrdnjom. Nadalje, roditelji visokoškolskog obrazovanja u nešto većoj mjeri smatraju kako kao roditelji mogu učiniti više kako bi smanjili diskriminaciju prema svom djetetu, $P=0,02$, dok roditelji srednjoškolskog obrazovanja smatraju kako mogu učiniti više po tom pitanju. Međutim, dodatnom statističkom analizom dobivena je statistički značajna razlika (Mann-Whitney U test $P=0,04$) gdje roditelji visokoškolskog obrazovanja smatraju da su djeca s teškoćama u razvoju više izložena vršnjačkom nasilju u odnosu na roditelje s osnovnoškolskim obrazovanjem. Također, zapažena je statistički značajna razlika (Mann-Whitney U test $P=0,006$) gdje roditelji visokoškolskog obrazovanja smatraju kako mogu učiniti više po pitanju smanjenja diskriminacije djece s teškoćama u razvoju u odnosu na roditelje sa srednjoškolskim obrazovanjem. Navedene stavove roditelja potvrđuje istraživanje autorice Brendli i suradnika provedeno u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) koje je pokazalo kako su djeca s teškoćama u razvoju u većoj mjeri izložena vršnjačkom nasilju u usporedbi s djecom bez teškoća u razvoju (23).
- Analizom rezultata treće skupine pitanja o percepciji roditelja ovisno o razini obrazovanja o predrasudama društva i diskriminaciji prema djeci s teškoćama u razvoju dobivena je statistički značajna razlika u odgovorima na više pitanja. Roditelji/staratelji

sa srednjoškolskim i osnovnoškolskim obrazovanjem smatraju kako se oni i njihovo dijete/djeca često suočavaju s nepravednim postupanjem prema njima zbog djetetove teškoće u razvoju, $P=0,05$. Zatim, roditelji sa srednjoškolskim obrazovanjem su se u nešto većoj mjeri izjasnili kako se osjećaju frustrirano zbog nedostatka podrške i razumijevanja od strane društva vezano uz potrebe njihova djeteta s teškoćama u razvoju, $P=0,04$. Primjerice, analizom rezultata istraživanja autora Tekola i suradnika, dobiveno je kako se većina roditelja i djece socijalno izolirala jer smatraju kako ih društvo stigmatizira (24). A nasuprot tomu, istraživanje autora Lovell i Wetherell pokazalo je kako roditelji djece s poremećajima iz spektra autizma smatraju kako nemaju dovoljno podrške od strane vlastite obitelji, dok im prijatelji i okolina pružaju podršku (25). Također, zapažena je statistički značajna razlika kod stavova roditelja da diskriminacija može imati negativan utjecaj na samopouzdanje djece s teškoćama u razvoju gdje se roditelji svih razina obrazovanja u sličnoj mjeri slažu s tvrdnjom, no najviše se slažu roditelji srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja, $P=0,03$. Isto tako, navedene dvije dobne skupine roditelja smatraju kako diskriminacija može utjecati na kvalitetu života djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji uz statistički značajnu razliku od $P=0,02$.

Provedeno istraživanje ističe važnost podizanja svijesti i informiranja javnosti o osobama s poteškoćama u razvoju. Na taj način moguće je postići odgovarajući pristup zdravstvenoj zaštiti osoba s teškoćama u razvoju, kao i kvalitetnu edukaciju, te pozitivan pristup društva osobama s teškoćama u razvoju što pridonosi smanjenju diskriminacije.

Nedostatak ovoga istraživanja je što nije napravljena usporedba u percepciji o diskriminaciji djece između roditelja/staratelja s djecom s teškoćama u razvoju u odnosu na roditelje/staratelje čija djeca nemaju poteškoća u razvoju, odnosno djece koja nemaju neki oblik teškoće, kako bi se utvrdilo koliki je razmjer diskriminacije djece s teškoćama u razvoju. Longitudinalni dizajn istraživanja pružio bi dublje razumijevanje percepcije diskriminacije. Praćenje roditelja/staratelja s djecom s teškoćama u razvoju tijekom njihovog psihosocijalnog razvoja i prilagodba za potencijalne zbunjujuće čimbenike razjasnila bi prisutnost diskriminacije i kako se ona mijenja tijekom vremena. Nadalje, u analizi podataka korištena je bivarijantna analiza, ali bi multivarijabilna regresijska analiza pomogla ublažiti zbunjujuće učinke na povezanost

između izloženosti i ishoda. Istraživanje bi trebalo proširiti većim brojem roditelja/staratelja s djecom s teškoćama u razvoju, kao i kontrolnom skupinom kako bi se utvrdilo kolika je zaista diskriminacije djece s teškoćama u razvoju.

6. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenoga istraživanja u percepciji roditelja u diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju s obzirom na spol, dob i razinu obrazovanja rezultati su pokazali sljedeće:

- Ne postoje značajne razlike između roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju s obzirom na spol u percepciji da su njihova djeca diskriminirana u području kvalitete obrazovanja i zdravstvene zaštite djece s teškoćama u razvoju, u pristupu društva djeci s teškoćama u razvoju te da postoje predrasude društva prema djeci s teškoćama.
- Roditelji/staratelji djece s teškoćama u razvoju razlikuju se u svojoj percepciji diskriminacije djece s teškoćama u razvoju. Roditelji/staratelji mlađi od 45 godina doživjeli su diskriminaciju djece u području pristupa društva djeci s teškoćama u razvoju jer su njihova djeca bila isključena iz društvenih aktivnosti zbog teškoća u razvoju. Isto tako, osobe mlađe od 45 godina doživjele su diskriminaciju u području predrasuda društva prema djeci s teškoćama u razvoju te smatraju kako su potrebe djece s teškoćama u razvoju često zanemarene u društvenim politikama i da je nedostatak svijesti o teškoćama u razvoju jedan od glavnih uzroka diskriminacije djece s takvim potrebama.
- Uočene su značajne razlike u percepciji roditelja u diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju. Roditelji sa srednjoškolskim obrazovanjem doživjeli su diskriminaciju djece s teškoćama u razvoju u području kvalitete obrazovanja i zdravstvene zaštite i smatraju da su takve obitelji lošijeg imovinskog statusa. Također, smatraju da je razlog lošijeg materijalnog stanja obitelji to što jedan od roditelja nije u mogućnosti raditi zbog njege djeteta. Nadalje, roditelji osnovnoškolskog obrazovanja doživjeli su diskriminaciju u području pristupa društva djeci s teškoćama u razvoju i smatraju da su ona izloženiija vršnjačkom nasilju, dok roditelji visokoškolskog obrazovanja smatraju da oni kao roditelji mogu učiniti više kako bi smanjili diskriminaciju prema djetetu. Roditelji/staratelji osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja češće se suočavaju s nepravednim postupanjem zbog djetetovih teškoća u razvoju. Frustrirano se osjećaju roditelji srednjoškolskog obrazovanja zbog nedostatka podrške i razumijevanja od strane društva vezano za potrebe njihova djeteta te zajedno s roditeljima visokoškolskog obrazovanja smatraju da diskriminacija može imati negativan utjecaj na samopouzdanje djece s teškoćama u razvoju i da može utjecati na kvalitetu života te djece i njihovih obitelji.

7. SAŽETAK

Cilj istraživanja: Cilj ovog istraživanja je ispitati percepciju roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju te analizirati odnos diskriminacije djece s teškoćama u razvoju s demografskim podacima ispitanika.

Nacrt istraživanja: Istraživanje je provedeno kao presječno istraživanje.

Ispitanici i metode: U istraživanju je sudjelovalo 70 roditelja/staratelja djece s teškoćama u razvoju iz Osnovne škole Josip Matoš Vukovar i Udruge za osobe s intelektualnim oštećenjima „Golubica“ Vukovar.

Rezultati: Rezultati provedenoga istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u percepciji roditelja o diskriminaciji djece teškoćama u razvoju s obzirom na spol ispitanika. Postoji statistički značajna razlika u percepciji roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju s obzirom na dob u području pristupa društva djeci s teškoćama u razvoju i u području predrasuda društva prema djeci s teškoćama u razvoju. Također, postoji statistički značajna razlika u percepciji roditelja o diskriminaciji djece s teškoćama u razvoju s obzirom na razinu obrazovanja. Roditelji sa srednjoškolskim obrazovanjem doživjeli su diskriminaciju njihove djece s teškoćama u razvoju u području kvalitete obrazovanja i zdravstvene zaštite i u području pristupa društva djeci s teškoćama u razvoju.

Zaključak: Na temelju provedenoga istraživanja i rezultata dobivenih istraživanjem možemo zaključiti kako roditelji/staratelji djece s teškoćama u razvoju doživljaju diskriminaciju u određenim područjima svakodnevnog života.

Ključne riječi: diskriminacija; djeca; roditelji; teškoće u razvoju

8. SUMMARY

Parents' perception of discrimination against children with developmental disabilities

Objectives: The aim of this research is to examine parents' perception of discrimination against children with developmental disabilities and to analyse the relation between discrimination against children with developmental disabilities and the demographic data of the respondents.

Study Design: The study was conducted as cross-sectional.

Participants and Methods: 70 parents/guardians of children with developmental disabilities from Josip Matoš Elementary School Vukovar and the Association for People with Intellectual Disabilities "Golubica" Vukovar participated in the research.

Results: The results of the conducted research showed that there is no statistically significant difference in the parents' perception of discrimination against children with developmental disabilities regarding the gender of the respondents. There is a statistically significant difference in parental perception of discrimination against children with developmental disabilities regarding age in the area of society's approach to children with developmental disabilities, and in the area of society's prejudices against children with developmental disabilities. Also, there is a statistically significant difference in parents' perception of discrimination against children with developmental disabilities in relation to the level of education. Parents with secondary school education experienced discrimination against their children with developmental disabilities in the field of quality of education and health care and in the area of society's approach to children with developmental disabilities.

Conclusion: Based on the conducted research and the results obtained from the research, we can conclude that parents/guardians of children with developmental disabilities experience discrimination in certain areas of everyday life.

Keywords: children; developmental disabilities; discrimination; parents

9. LITERATURA

1. Smith T, Zuurmond M, Cally JT, Gladstone M, Kupper H. Early intervention for children with development disabilities in low and middle income countries – the case for action. *Int Health*. 2021;13(2):222-231.
2. Lee K, Cascella M, Marwaha R. *Intellectual Disability*. Stat Pearls: Stat Pearls Publishing; 2022.
3. Babik I, Gardner ES. Factors affecting the perception of disability: A developmental perspective. *Front Psychol*. 2021;12(1):1-26.
4. United Nations – UN Special Representative of the Secretary – General on Violence Against Children. Children with Disabilities. Dostupno na: <https://violenceagainstchildren.un.org/content/children-disabilities>. Datum pristupa: 31. 7. 2024.
5. UNICEF. Fixing the broken promise of education for all – findings from the Global Initiative on Out-of-School Children. UNESCO Institute for Statistics. Dostupno na: https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fixing-broken-promise-efa-findings-global-initiative-oosc-education-2015-en_2.pdf. Datum pristupa: 1. 8. 2024.
6. World Health Organization. Developmental difficulties in early childhood: prevention, early identification, assessment and intervention in low- and middle-income countries: a review. Dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241503549>. Datum pristupa: 1. 8. 2024.
7. Mikas D, Roudi B. Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. *Paediatr Croat*. 2012;56(1):207-214.
8. Masefield SC, Prady SL, Sheldon TA, Small N, Jarvis S, Pickett KE. The caregiver health effects of caring for young children with developmental disabilities: a meta-analysis. *Matern Child Health J*. 2020;24(5):561-574.
9. Hosny MAE, Mohamed AA, Mamdouh MA. Prevalence and risk factors of intellectual disabilities in children. *EJHM*. 2020;82(1):1307-1313.
10. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://www.hzjz.hr/wpcontent/uploads/2023/09/Izvjescje_o_osobama_s_invaliditetom_2023-1.pdf. Datum pristupa: 1. 8. 2024.

11. Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN 6/2007. Dostupno na adresi: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html. Datum pristupa: 1. 8. 2024.
12. Zakon o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08, 112/12. Dostupno na adresi: <https://www.zakon.hr/z/490/Zakon-o-suzbijanju-diskriminacije>. Datum pristupa: 1. 8. 2024.
13. Baciu EL, Lazar TA. Between Equality and Discrimination: Disabled Persons in Romania. Dostupno na: <https://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/view/521/510>. Datum pristupa: 2. 8.2024.
14. Borro RB, Ceballo E. Challenges of Parents of Children with Special Needs in the New Normal. *PEMJ*. 2023;12(1):1-16.
15. Ludlow A, Skelly C, Rohleder P. Challenges Faced by Parents of Children Diagnosed with Autism Spectrum Disorder. *J Health Psychol*. 2011;17(5):702-711.
16. Marušić M. Uvod u znanstveni rad u medicini. Zagreb: Medicinska naklada; 2019.
17. Leng LL, Huang S, Zhou LG. Perceived discrimination among caregivers of children with disabilities in China: Unraveling the effects of social determinants. *Soc Sci Med*. 2024;351(2):1-12.
18. Međaković J, Čivljak A, Zorčec T, Vučić V, Ristić-Medić D, Veselinović A, i sur. Perceptions on support, challenges and needs among parents and caregivers of children with developmental disabilities in Croatia, North Macedonia and Serbia: a cross-sectional study. *BMC Pediatrics*. 2024;297(3):301-322.
19. Duraković A. Percepcija roditelja o prihvaćenosti djece s teškoćama u razvoju u osnovnim školama. Univerzitet u Sarajevu – magistarski rad. Sarajevo; 2023.
20. Koller D. Defining Social Inclusion for Children with Disabilities: A Critical Literature Review. *Child Soc*. 2017;32(6):112-181.
21. Hageman JR, Alkureishi LA. Developmental Disabilities Awareness. *Pediatr Ann*. 2023;52(4):122-123.
22. Nicoricu AM, Elliot M. Families of children with disabilities: income poverty, material deprivation, and unpaid care in the UK. *Humanit Soc Sci*. 2023;10(4):11-26.
23. Brendli MKR, Brodla MD, Brown R. Children with Intellectual Disability and Victimization: A Logistic Regression Analysis. *Child Maltreat*. 2022;27(3):320-324.

24. Tekola B, Knife M, Girma F, Hanlon C, Hoekstra RA. Perceptions and experiences of stigma among parents of children with developmental disorders in Ethiopia: A qualitative study. *Soc Sci Med.* 2020;256(14):31-39.
25. Lovell B, Wetherell BA. Affiliate stigma, perceived social support and perceived stress in caregivers of children with autism spectrum disorder: A multiple mediation study. *Arch Psychiatr Nurs.* 2019;33(5):31-35.